

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI. Váczikörut 23

hova minden küldemény intézendő.

Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.—
Félévre 4 »—
Negyedévre 2 »—
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

Tartalom: Miért? Dixitől. — Sabbatai Zevi. — Dr. Munkácsi Bernát. — Külön istentisztelet az akadémikus ifjúság számára. — A zsidók sorsa Oroszországban. — Delitzsch Ferencz. Dr. Kaufmann méltatása. — A székfoglaló beszéd — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Hirdetések.

JELIGÉNK:

Nem e g y atyánk van-e mindnyájunknak,
Nem e g y Isten teremtett-e bennünket,
Miért cselekednék hát hűtlenül a testvér
testvére ellen!

Malachi 2. fejezet 10. vers.

Miért?

Feltételezt a kérdés és nem jött rá felelet.

Nem jött, — nem czáfolat, mert hiszen tényeket ebből a világból kipusztítani nem lehet, — de nem jött meg az a köteles mentegetődzés, melylyel a kormány elnöke tartozik önmagának, tartozik programjának, tartozik a magyar liberalizmusnak és tartozik nekünk.

A miniszterelnök augusztus 18-án Ő Felsége születésnapjának alkalmából diszebédel adott. Talán, hogy mulasson? Talán hogy néhány jó barátját megvendégelje? Nem azért, hanem azért, hogy a magyar nemzetet alkotó osztályok, az azt vezető világi és egyházi hatóságok ezen az uton is kimutathassák forrónszeretett királyunk iránti hódolatukat, hogy, miután elébb templomban imádkoztak drága életéért, most pohárral kezükben éltessek a legelső magyar embert, poharat ürítsenek egészségére.

És erre az ebédre elfelejtették meghívni a magyar zsidóságnak eddig az ily ünnepeken mindig jelen volt képviselőjét. Elfeledték, — nem akarom mondani, szándékosan nem hívták meg, — meghívót küldeni a mi képviselőnknek, a ki mióta, független magyar kormány van, mindig ottült az ily ünnepeken, mindig koczcint-hatott poharat annak symbolumául, hogy mi Ő Felségének, a mi legkegyelmesebb Urunknak

zsidó alattvalói, ép oly forron, ép oly tántoríthatlanul óhajtuk a király boldogságát, mint a többi osztályok, a többi felekezetek, a kiknek szószólóit nem feledték el meghívni.

Miért?

Nézem a mult évi törvénytárt, és nem talállok benne törvényt, vagy novellát, mely a zsidók egyenjogosultságát hatályon kívül léptette vagy módosította volna; nézem az új kormányelnök programbeszédét, és abban nem talállok feleletet erre a kérdésre, hogy: miért? Pedig nem akarom elhinni, hogy két program van: egy, a melyet odadobnak a kis és nagy gyerekeknek, hogy játszszanak vele és örüljenek neki, és egy másik, melyet nem kötnek a nagy harangra, de a mely szerint ezt az országot igazán kormányozzák. Pedig nem akarom hinni, hogy léteznék valaki, ki tudja, hol gyártatott az a jus non scriptum, melylyel a magyar a országgyűlésen alkotott törvényeket félrevetik.

Vagy talán az eddigi kormányok nem értették a magyar közjoghoz? Abusus volt az eddigi usus? Hiszen a jelenlegi kabinetnek több tagja hosszú időn keresztül működött már az elébbi miniszteriumban is; hiszen a miniszterelnök miniszter volt a Tisza-kormány alatt is. Vagy ő is, és társai is csak egynéhány hónapja tanulták meg a magyar állam jogát, csak egynéhány

hónapja szállotta meg őket a szentlélek, úgy, hogy azt helyesen magyarázni tudják — visszafelé? Honnan nyerte ezt az új világosságot? Tán gróf Bethlen András importálta azt Erdélyből, mert más olyan tagja a kormánynak nincsen, ki már a múlt évben is ne lett volna miniszter? Mi változott meg, micsoda hozta létre ezt a *kedvező* fordulatot? Tartani lehet tőle, hogy — ha majd megindul a feleletezés kérdéseinkre, melyet a kormány negligált, melyet a sajtó agyonhallgatott, — megint előszednek majd mindenféle ócska középkori szerszámot, megint felüti majd fejét a «recepta» és «non recepta».

Ennek nem szabad megtörténnie. A miniszterelnöknek kötelessége lett volna azonnal kimenteni a tévedést, azonnal megbüntetni a vétkeket, — ha ilyenek köszönhető ez a kérdés — azonnal, mihelyest észrevette, és kétségtelesen észrevette ő azt még az ebéd alatt. És ha nem tette meg a rekriminációk előtt, kötelessége megtenni most, magának, programjának és a magyar liberalizmusnak érdekében és a megsértett magyar zsidóság jogának kiengesztelésére.

Szapáry tartozik annyival politikai reputációjának, hogy politikai multját ne desavouálja tartozik annyival, hogy megmutassa Magyarországnak, hogy ő, a hitbuzgó katolikus, aki, miután letette Ő felsége kezébe a miniszterelnöki esküt első tette az volt, hogy misére ment: respektálja az ország többi felkezeteit is; tartozik önmagának annyival, hogy megmutassa, hogy ő *csak* királynak és országgyűlésnek felelős, *csak* a király és az országgyűlés akarata szerint kormányozza hazánkat. Szapárynak kötelessége lett volna megmutatni, hogy programja *egész* program, hogy abban nincsenek otthon kitöltendő hézagok, hogy ő nem bocsátott senki rendelkezésére üres programlapokat, hanem ő maga tölti be azokat és egészen tölti be; kötelessége lett volna megmutatni, hogy feltétlenül elfogadta a liberalizmus eszméit, hogy feltétlenül és minden utógondolat nélkül akarja multját folytatni, hogy programja igaz, őszinte, és nem ámitásra czélozó, hogy a mikor reformokat akar, nem akar egyuttal ellenreformot is.

De főként kötelessége lett volna megmu-

Sabbatai Zevi.

(Folytatás.)

Saléban (északnyugati Afrika) *Gailan* emir üldözte a zsidókat, mert nagyon is fennen hirdették megváltásukat.

De sok keresztény sem volt ment az új messiás hitétől; ezekre is meggyőző hatást gyakoroltak a Sabbatai Zevire vonatkozólag Keletről érkezett hírek.

Hamburgban például jámbor protestánsok *Edvard* Esdras hitszónokhoz fordultak e kérdéssel:

— Nemcsak zsidóktól, hanem keresztény levelezőinktől is értesültünk Szmyrnából, Aleppból, Konstantinápolyból és egyéb török városokból, hogy az új zsidó messiás annyi csodát művel, és maga köré gyűjti az egész világ zsidóságát. Mi lesz hát a mi messiásunkról szóló keresztény hitünkben és tanunkból?

Az a figyelem, melyre a műveltebb keresztények a rendkívüli eseményeket méltatták, miket a hírlapok is közöltek, ismét növelte a zsidók hiszékenységét. Minden újabb eset megszilárdította a sabbatiánusok hitét.

Csak *Saportas* Jakab hangoztatta óvó szavát a szólhárossággal szemben. Mindenüvé levelezett, ráutalt a hírek nevetséges voltára, majd meg bővebb információt kért. Nem sokat használt; nem juthatott Sabbatai, vagy *Nathan* hamis játékának csalhatatlan és megczáfolhatatlan bizonyítékaihoz.

Amigo Ábrahám egy jeruzsalemi rabbi, ki hozzájárult Sabbatai száműzetéséhez, nem felelt *Saportas* leveleire, mert nem akarta megharagítani a sabbatiánusokat, kik nagy összegeket küldtek Jeruzsalembe.

Konstantinápolyból, hol a rabbik legjobban ítélték meg a dolgok állását, *Jachini* Ábrahám, a rabbinusi kollegium nevében megőrsítette Sabbatai messiasságát és a megváltás közelségét, a mivel még inkább félrevezette a zsidókat.

Levelek és okiratok hamisítása napirenden volt; lelkiismeretesség és őszinteség eltűnt. A babona köde mindinkább sűrűsödött, és már senkisé tudta, mi a való, mi az igazság. A buzgó sabbatiánusok a legszenvédélyesebb fanatizmust hirdették. *Jizchaki* Dávid például azt írta Livornoba: Minden zsidó köteles Sabbatai Zevi messiásban úgy hinni, mint Istenben és tanaiban.

Ezalatt Sabbatai már három hónapon át (április-július) valósággal fejedelmileg élt a dardanellai várbán. Vagy saját akaratából, vagy *Primo* Sámuel ösztökélésére a tamuz 17-ki böjtnapot is megszüntette mert e napon jutott messiasságának tudatára. Szeszély volt-e, vagy szándék, hogy a hívőket elszoktassa a rabbinikus zsidóságtól? Tamuz 23-át (július 25), mely hétfőre esett, szigorú szombatnak, *nagy szombatnak* jelentette ki; több mint 4000 zsidó, kik az nap épen *Abydosban* voltak, nagy lelkiismeretséggel ünnepelték

tatni, hogy a magyar liberalizmus nem üres szó. Bécsben a minap egy a mienkhez hasonló eset történt és Taaffe azonnal sietett a hibát jóvá tenni, és az eset fölötti legmélyebb sajnálkozásának kifejezést adni. Vagy, a mit Taaffe megtehetett, derogál talán Szapárynak? Pedig mi olyan nagyra vagyunk szabadelvűségünkkel, és olyan szánólag tekintünk a nem liberálisan kormányzott Austriára! Dehát meglőztük a németet, már most: — czurukk! Eltűnt a politikai idealismus és a »populus verböcryanus« szabadságának fogalma újra elkezd garázdálkodni, és a mi helyes volt, a mit kötelességszerűnek tartottak akkor, *midőn a zsidók egyenjogultsága még nem volt törvényben biztosítva*, ezt félredobják most 22 évvel a törvény megalkotása után. . . . Gyarláság, magyar liberalizmus a neved.

És hát mit vétettünk mi, a mivel erre a *kedvező* fordulatra alkalmat adtunk? Kevésbé teljesítjük állampolgári kötelességeinket? Kevésbé vagyunk magyarok? És, — hogy ezt a hitvány és triviális kérdést tegyem, — kevésbé vagyunk

az új szombatot. Titkárával felhívatta a hitközségeket, hogy a legközelebbi bűjtöt, Ab hó 9-két, mely születése napja volt, ünnep gyanánt üljék meg különös istentisztelettel, bizonyos étkek élvezetével, dallal és tánczczal.

Állítólag azt is tervezte, hogy az összes zsidó ünnepeket, még a kiengesztelés napját is hatályon kívül helyezze, és másokkal helyettesítse. De mielőtt erre került volna a dolog olyan esztelenségeket követett el, mely teljesen szétrombolta a messiási kártyavárat.

A messziről és közléről összesereglett ezer meg ezer látogató közt két leMBERGI lengyel is volt, kik látásában akartak gyönyörködni. Egyikük volt Jezaia, fia Levi Dávidnak (Ture Zahab) egy nagyrabecsült rabbinikus tekintélynek, a kinek apja a híres *Serkes* Joel volt; a másik pedig a mostoha fivére, Herz Leb volt.

Bécsen át érkeztek Abydosba; eleinte nem engedték őket a messiás elé, azt mondták nekik, hogy menjenek Konstantinápolyba Jachini Ábrahámhoz, a ki elébb misztikusan megdolgozza és kellő hangulatba hozza őket. Épen az új nagy szombaton érkeztek Abydosba, és mitsem sejtve az új szigorú ünnepről, drága pénzen élelmet szereztek be. E miatt Sabbatai mogorván fogadta őket, és Primo Sámuel megkorholta

emberek, mint tavalý? Vagy talán restellette a kormány az eddigi usust — *Oroszország miatt?*

De hiszen kétségtelen, hiszszük, akarjuk hinni, hogy nem vétkesség van a dologban, hanem csak botlás, hogy a miniszteriumnak valami alantas hivatalnoka, a ki a meghívókat szétküldötte, követte el a hibát, a maga szakállára akarván nagy politikát csinálni. Csak az a hiba, hogy eddigelé nem jött felelet a kérdésre, hogy nem tartották szükségesnek a zsidóságot megnyugtatni. Ne feledje el a miniszterelnök ur, hogy olykor nem felelni is annyit tesz, mint felelni, és hogy az ő eljárását a reakzionariusok praecedensnek tarthatják. Pedig ezt ő nem akarhatja és ha akarja, akkor nekünk nem szabad megengednünk, hogy ez az eset praecedenssé legyen.

Dixi.

Dr. Munkácsi Bernát.

Gratulálunk a jelölthöz.

Dr. *Kobn* Sámuel rabbi azon kijelentése után, hogy meggyőződött, miszerint dr. *Munkácsi* Bernát *jártas a zsidó irodalomban és, hogy alapos*

a zarándokokat, de minthogy megbánták «bűnüket» kegyben el lettek bocsátva és ajándékokat is kaptak.

Levi Dávidnak a messiás egy selyem alsóruhát küldött, és biztosította fiát, hogy majd megifjítja az aggot.

A két lengyeltől hallotta meg Sabbatai, hogy messze földön egy másik proféta, Nehemia Kóhén is hirdeti a messiás birodalma közeledtét, de nem őt mondja urának. E miatt átadott Levi Jezaiásnak egy lakonikus levelet, melyben arról értesítette az öreg Levit, hogy a zsidók meg lesznek boszulva a kozákoktól elszenvedett mészárlásokért és végül parancsolólag odatette: «Nehemia azonnal hozzám jöjjön!»

Oly nagy fontosságot tulajdonított Nehemiának, hogy környezetét előkészítette megjövételére. A két lengyel tulboldogan utazott vissza Lembergbe, és mindenütt híresztelték a fényt, melyet a messiásnál tapasztaltak. Nehemiát felszólították, hogy menjen Sabbataihoz, és ő csakugyan nem átalotta azt a rengeteg utat.

Midőn Abydosba ért, azonnal fogadták és kihalgattatása több napig is tartott. A lengyel proféta és a smyrnai messiás nem nevettek ám egymás arczába, hanem komolyan és buzgón vitatkoztak. Misztikus tárgyalásuk tárgya természetesen ismeretlen maradt.

(Folytatása következik.)

ismerője a héber nyelvnek, a legőszintébb örömmel üdvözljük az országos nevű jelöltet és üdvözljük a jelölő bizottságot választásához.

Mert dr. Munkácsi Bernátról nem csak azt tudjuk, hogy a magyar haza egyik kitűnő tudósa, és nem csak azt, hogy a magyar névnek fényt és tiszteletet szerzett a külföldi tudományos világ előtt, de tudjuk róla azt is, hogy egész lelkével hiva felekezetének, hogy *buzgó, vallásos zsidó*, hogy becsületére válik a törzsnek, melynek ilyen hajtásai vannak.

A pesti izraelita hitközség oktatásügyi ügyosztálya ennél a jelölésnél nem azt tartotta szem előtt, hogy egy kiváló embernek, ki, mert a zsidósághoz őszintén ragaszkodik, állást nem nyerhet, hozzáméltó hivatalt adjon, de szem előtt tartotta első sorban a roppant fontos állást, melyet újból betöltenie kell; és ennek az állásnak betöltésére, — miután arról biztosítanak, hogy megvan hozzája a kellő zsidótudománya is, — alig van e hazában méltóbb ember, mint dr. Munkácsi Bernát.

Ő, ki ellentállott minden csátításnak, kecsegtetésnek, ki zsidó maradt, ha mindjárt az által kellett volna szereznie kenyerét, hogy gazdagok gyermekeit vezesse iskolába, holott, ha zsidóságáról lemond, a legfényesebb állást foglalhatta volna el, mit magyar tudós egyáltalán elérhet; ő ki a legviszontagságosabb helyzetekben *bű követője maradt a zsidó vallás parancsainak*, bizonyosan oly irányt fog szabni a fővárosi zsidó hitoktatásnak, a milyenre ennek oly *nagyon, nagyon szüksége van*.

Dr. Munkácsi Bernát, egyet. magántanár, a magyar tud. akadémia egyhangulag választott levelező tagja, a magyar tudós, ki a muszka czár meleg ajánlólevelével utazta be a fin-ugor törzsek lakta orosz földet, honnan egész kincshalmazát hozta az összehasonlító nyelvtudományi adatoknak, a magyar filológus, kit oly ritka kitüntetéssel fogadott és ünnepelt az ország első tudósársulata, — fényt és díszet fog kölcsönözni annak az állásnak, melyet betölt. És ennek az állásnak valóban szüksége van az auktoritásra.

Csak 2 éve, hogy a hitközség szervezte; eladata, hogy közel 12.000 gyermeknek eddig ször-

nyen elhanyagolt hitoktatását vezesse, hogy az oktatóknak és tanároknak irányt szabjon. Dr. *Bárány József*, az első, ki az állást betöltötte, szerencsésen áttörtetett a kezdett roppant nehezégein, és dr. Munkácsi Bernát lesz a férfiú, ki a nagy feladatteljes magaslatára fog emelkedni.

A férfiú, kinek nevét közel egy évtizede már, hogy országszerte ismerik, daczára annak, hogy a 30. életévet még tul nem lépte, elég tekintélyt hoz új állásába arra nézve, hogy a tornyosuló akadályok előtte meghátráljanak, és hogy oly működést folytathasson, mely aldásává válik majd egy egész generáczióknak.

*

A pesti izr. hitközség oktatásügyi ügyosztályának f. hó 27-én tartott gyűlésén *Schweiger Márton*, az osztály elnöke jelenti, hogy dr. *Bárány József* tanfelügyelő, megválasztatva a kecskeméti hitközség rabbijává, tanfelügyelői állásáról leköszönt. Indítványozza, hogy a gyűlés jegyzőkönyvileg köszönetet mondjon dr. *Báránynak* eddigi sikeres működéséért, és fejezze ki egyszersmind sajnálatát a fölött, hogy állásáról oly rövid működés után visszalép. A gyűlés ezenkívül fejezze ki külön köszönetét dr. *Báránynak*, hogy elmenése előtt az új iskolaév számára is elkészítette a tantervet és intézkedett az iránt, hogy elmenése által fennakadás ne legyen. Elnök egy új tanfelügyelő választása czéljából összeköttetésbe tette magát az illetékes férfiakkal, kik neki dr. *Munkácsi Bernát*, (Éljen.) európai nevű felekezetünkbeli magyar nyelvtudóst ajánlották ez állásra. A felőle hallottak után elnök azt hiszi, hogy dr. *Munkácsinál* derekabb és méltóbb férfiút alig ajánlhat a megüresedett tanfelügyelőségre. A választás egyelőre két évre történnék 2000 frt évi fizetéssel.

Dr. *Kohn Sámuel*, rabbi meleg szavakban méltatja dr. *Munkácsi* érdemeit. Főképen az iránt akarja megnyugtatni a gyűlést, hogy ő meggyőződött, miszerint dr. *Munkácsi alaposan ismeri a zsidó irodalmat, nagy bibliai ismeretei vannak, teljesen bírja a héber nyelvet, de nem idegen a talmud mezején sem*. Tudja, hogy *Munkácsi* aranytisztá jellem, tudja, menyire hűséges gyakorlója a vallás szabványainak és tudja, milyen ritka odaadással függ a zsidóságon. Sokat vár *nagy energiájától* is, melyre oly nagy szükség van ebben az állásban. Dr. *Kohn* ezért szívéből ajánlja dr. *Munkácsi* jelölését. (Éljen.)

Az ülés egyhangulag magáévá teszi dr. *Munkácsi* jelöltségét, melyet ajánlani fog az előljárók gyűlésének.

Az előljárók gyűlése után a választást az összes választmány (45 tag) ejti meg, mi még szeptember havában fog megtörténni.

Külön istentisztelet az akadémikus ifjúság számára. A mult évben és már két év előtt is az akadémikus ifjúság nagy része a főünnepeken kiszorult a fővárosi templomokból, hova évről évről mind nagyobb számmal özönlik a nyilvános istentisztelet után áhító közönség. A mult évi főünnepek után számos egyetemi hallgató ebbeli panaszát volt alkalmunk tolmácsolni a pesti nagy hitközség kultusz-előjárója előtt, ki megígérte, hogy jövőben annál is inkább segíteni fog a bajon, mert a hitközségnek nagy lelki öröme szolgálni, hogy épen a mivelt zsidó ifjúság, felekezetünk jövőjének disze, reménye nyilvánítja azt a kívánságot, hogy lehetővé téssek neki, miszerint tömegesen részt vehessen a főünnepek istentiszteletében. És az előjáróság, mint örömmel értesülünk, és a mi bizonyára őszinte meglepedésére fog szolgálni a buzgó fiatal uraknak is, a szeptember havára eső főünnepeken *külön istentiszteletet rendez az akadémikus ifjúság számára*, melyben részt vehetnek az egyetem és műegyetem hallgatóin kívül a gyógyszerész- és az állatorvostan, a vasuti, pósta és távirat tanfolyam hallgatói. Az istentiszteletet a sip-utcai zsidó fiúiskola nagy dísztermében fogják tartani, előimádkozó a hitközség egy kántora lesz, míg a hitszónoklat megtartására az előjáróság dr. Bak Izrael hittanárt kérte fel, ki az istentiszteletet vezetni is fogja.

Még csak annak az óhajunknak adnánk ez alkalommal kifejezést, hogy az előjáróság, mely oly élénk érzéket tanúsít mindazon szükségek iránt, melyeket a vallásos érzés emelése és nemesítése megkövetel, ne feledkezzen meg arról sem, hogy a tanuló ifjúság, mely minden szombat- és ünnepnapon a nagy dohány-utcai templomban gyűl össze istentiszteletre, mi az utolsó évek egyik legszebb vívmánya, *jom-kippur napon se maradjon istentisztelet nélkül.* E napon ugyanis a templom egész nap el van foglalva a felnőttek által, a fiúiskola díszterme pedig, hol a tanuló ifjúság szokta jomkippur napján az istentiszteletet tartani, mint fenn említettük, az akadémikus ifjúság által lesz elfoglalva.

Zsidók sorsa Oroszországban.

Az orosz kormány minden erőlködése daczára, melylyel leplezgetni szándékozik a zsidók ellen tervezett embertelen merényletét, a humanizmus, a polgárisodás elleni irtóztató csapását, erősen tartja magát az a hír, hogy a gyűlöletes intézkedések mégis megfognak történni.

Hogy mily irányban haladnak majd ezek az intézkedések, az már az alábbi körözüvényből is kitet-

szik, melyet a pétervári kormány küldött szét a kerületi kormányzóknak, és mely következőleg hangzik:

»A zsidókra vonatkozó birodalmi törvények revíziójára kiküldött, legmagasabb helyről megerősített bizottság, többek közt a zsidóknak ama joga felett is tanácskozott, melynek értelmében letelepedhetnek oly helységeken és falvakban, melyek a zsidók által lakható területeken fekszenek.

Mielőtt a bizottság által kidolgozott véleményt foganatosítanák, érintetlenül hagyva az 1882. május 3-án szentesített szabályokat, melyek megtiltják a zsidóknak, hogy a városok és mezővárosokon kívül letelepedjenek, okvetlenül szükséges a falvakban lakó zsidók jogaira vonatkozólag, illetve a falvaknak a zsidóktól való megtisztítása iránt intézkedni.

E tekintetben talán hasznos lesz abban megállapodni, hogy azok a zsidó polgárok, kézművesek és földmunkások, kik az 1882. május 3-iki törvényt megelőzőleg a városokon kívül telepedtek le, ugy a paraszt-, mint az urasági telkeken rendőri szempontokból a vidéki hatóságoknak legyenek alávetve, valamint saját hatáskörében a tartományi törvényszéknek, és jogos volna, ha azt az engedélyt, hogy a zsidók ott maradhassanak, hol jelenleg laknak, a vidéki község beleegyezésétől, még pedig nem kevesebb, mint a szavazatok két harmadától tennék függővé.

De ennek az intézkedésnek számos falusi zsidónak teljes letelepedése volna következménye, a mi az 1882. május 3-iki törvénnyel épenséggel meg nem egyezik, mert ennek további kifejtése láthatólag arra törekszik, hogy a vidéki kerületekből a zsidók teljesen kiküszöböltessenek.

Hogy ez utóbbi szándék megvalósuljon, szükséges a zsidók fokozatos kiutasítása, még azokat illetőleg is, kik a törvény életbeléptetése előtt telepedtek le; a falvakból a városokba és mezővárosokba utasítandók.

Mielőtt azonban a fenti ügyben döntenénk, van szerencsénk felkérni exczellenziádat, sziveskedjék velünk véleményét a következő kérdéseket illetőleg közölni:

1. Megengedhető-e, és mily feltételek mellett, hogy a zsidók a falusi községekbe bekebeleztessenek?
2. Véleménye szerint tanácsos-e, hogy a fennevezett osztálybeli zsidók a vidéki községek kötelékébe tartozóknak jelentessenek ki?

3. Mily mértékben lehetséges kiutasítása ama zsidóknak, kik a városokon és mezővárosokon kívül ugy az 1882. május 3-iki törvény előtt, mint utána letelepedtek; mely eszközök és intézkedések alkalmazandók?

Ezenkívül a kérdések általános tisztázása és helyes megoldása érdekében szükséges ama zsidók számának megállapítása, kik a városokon és mezővárosokon kívül tartózkodnak, valamint ezeknek foglalkozásának kimutatása is.

Ennek következtében kérjük exczellenziádat, hogy a kitűzött kérdésekre kimerítően válaszolni és a számadatokat bemutatni sziveskedjék.

Ezek után nem lehet kétség abban, hogy kiutasítani akarják azokat a zsidókat, kik a letelepedési terület falvaiban laknak. Ha a »Ncvoje Vremja« azt írja, hogy »Oroszországban senkisémm tervezik, hogy kiutasítsa Oroszországból a négy és fél millió zsidó valamennyijét«, azt lehet felelni, hogy a külföldön sem állította ezt senki, és nem is beszéltek ilyent; csak arról volt szó, hogy egy millió zsidót akarnak kiutasítani a falvakból és városokból.

A »Novoje Vremja« gunyosan ezeket is írja: »Mindenekelőtt konstatáljuk, hogy nincs 4½ millió zsidónk, hanem valószínűleg sokkal több, mint nyolcz millió, és ha 4½ milliót ki is expediálnánk, még mindig maradna 3½ millió, azaz végtelenül több, mint a mennyit — más államok példájára — Oroszországban meg lehet tűrni. Ha lehetséges volna, hogy a zsidóktól tömeges kiutasítás segítségével megszabaduljunk, előnyös volna az államra még az is, ha kölcsönt venne fel, segíeyzné a kivándorlókat és prémiumokat biztosítana számukra. Mert a zsidósággal eltűnik a nihilismus is. Sajnos, a zsidó kérdés a kiutasítások által nem oldható meg radikálisan.«

Ez a kifakadás eléggé jellemző az Oroszországban uralkodó szellemre, mely ugyancsak szomorú színben tünteti fel a rengeteg birodalom kormányának gondolkozási módját.

Delitzsch Ferencz.

— Dr Kaufmann Dávid méltatása. —

Mikor Delitzsch Ferencz örök nyugalomra tért, gyászolta őt az egész tudományos világ, gyászolták mindenütt, hol szabadelvű emberek élnek, gyászolták hitrokonai és őszintén megsiratta a zsidóság is. Lapunk is kifejezést adott annak a nagy tiszteletnek, annak a hódoló becsülésnek, melylyel egy zsidófelekezeti folyóirat méltán adózhat oly szellemi óriásnak, mint a milyen a boldogult volt, ki hivatásos keresztény misszionárius létére legbuzgóbb védelmezője volt mindenkor a szorongatott helyzetű zsidóságnak, mely mellett felemelte hatalmas szavát akkor is, midőn legjobban terjedt el az a kóros mozgalom, mely vesztét követelte felekezetünknek.

Kész örömmel emlékezünk meg azért dr. Kaufmann Dávidnak, a budapesti rabbiszeminárium nagytudományú és hírneves tanárának Delitzsch Ferencznek szentelt füzeteről. A könyvecske írálya igazán gyönyörű; méltó a szerzőhöz, és méltó ahhoz, a kiről szól.

»Ha oly ritka férfúnak, oly kitűnő szellemnek — így kezdi a művecskét — »halála esetén, mint a milyen az ez évi márczius 4-én reggeli 6 óra után élete 76. évében Lipszében elhunyt Delitzsch Ferencz volt, egyáltalán vigasztalóan és jótékonyan érinthet

valami, akkor csak a gyásznak általánossága lehet melyben találkozott minden ország és minden felekezet. Mint két megbékült angyal kísérte az ő- és az új szövetség az ő koporsóját; zsidóság és kereszténység gyászolja a nagy halottat.

Messze időkre kell visszatérnünk, hogy párját leljük; Pico de Mirandola idejére, avagy *Reuchelin* és *Münster*, a *Buxtorffok*, *Rolandok*, *Pococke*, *Lightfoot*, *Rittangel*, *Rosenwoh*, *Knorr*, *Wülfer* és *Wagenseil*, *Wolf* János Keresztély és *Viringa* korára, hogy csak néhány oly embert soroljunk fel, kik mint keresztények hervadhatlan érdemeket szereztek a zsidó irodalom terjesztése és fejlesztése körül; a jelenben hasztalan keresnénk neveket, melyek az övéhez volnának hasonlíthatók.

Bár felsarjadzott gyökere körül mindenféle hajtás, mely elámitja annak tekintetét, ki közepettük áll, de ha a kor tovább halad, és a vizsgáló tekintet távolból nézi a hatalmas növényt, akkor Libanon czédrusaként ki fog magaslani Delitzsch Ferencz.

A szerző ezután lendületes hangon ismerteti a nagy tudós működését; tömör irálylyal felsorolja Delitzsch rengeteg számu, becsesebbnél becsesebb héber műveit, megemlékezik óriási mérvű tevékenységéről, és végül megemlékezik arról is, hogy ezzel szemben nem maradhatott el az ellentmondás sem és leleplezetlenül tárgyalja Delitzsch tényeit, melyeket mint a világ első hittérítő-intézetének feje létesített.

»De mint a nap fáklója a felhőket, úgy hatolták át szeplőtlen lelkének nagy és világos megnyilatkozásai azokat a ködöket, melyek elhomályosítani látszóttak képét. Mikor megjött az ideje, Izrael megtérítője harcosává lett, a misszionárius bajtársává változott. Üdv neki, a miért méltóvá lett arra, hogy a veszély napján fényes pajzsával, villogó karddal küzdessen azokért, kik nem védhették magukat, hogy tanúként léphetett fel mellettünk, kinek szava annál inkább kellett, hogy segítsen, minél kevésbé vádolhatták előítélettel, vagy megvesztegetettséggel.

Oly dolog az, melynek mindenkor örülünk, hogy megéltük, hogy az agg Delitzsch ifjú hévvel szállt sikra a hazugság ellen, hogy oly tanúbizonyosságot tegyen az igazság mellett, mely fenn fog maradni mindaddig, míg az igazság iránti érzés ki nem halt az emberi kedélyekben.

A németországi theologiai tudományok szégyenére, miután a rabbikus tanulmányok hallatlanul sülyedtek, megtörténhetett, hogy Rohling az utálatos szennyet, melyet Eisenmengerből merített a »Talmud Zsidó«-ban feltálahatta a német nemzetnek.

Hasztalan voltak a zsidó táborból felhangzó válszok, az arczátlan Goliáth óriás módjára járt a hitvány plagiátor napról napra a megfélemlített Izrael sorai közt, hogy gyalázó káromlásokat és veszélyes bujtogatásokat intézzen ellene büntetlenül.

Ekkor lépett a sorompóba Delitzsch. Az igazság

szellene fogta el; nem hiába élvezte élte, legszebb éveiben a rabbinikus irodalom vendégszeretét; tüz gyanánt égett benne a vágy, hogy hangosan tanúskodjék az oly vétkesen gyanúsított irodalom mellett. A kiritika biztosító lámpájával világított be a bűn és tudatlanság mocsarába, melyből a miasmák és ragályok elterjedtek egész Németországba. Mint zsugorodott össze az igazság és szeretet szent haragja előtt »Rohling Talmud Zsidója, megvilágítva Delitzsch Ferencztől.« Igaz, könnyű volt az ő nagy tudományának elbánni a dühöngő Rohling szegényességével és koldushölcsőségével, de nehéz és férfias tett volt beszélni ott, hol oly kényelmes, oly opportunus, sőt oly tanácsos volt hallgatni. A mit ő mondott, mások is mondhatták volna; nem oly velősen, nem oly tökéletesen talán, de lényegében ugyanazt, a mit ő hangoztatott, de hogy éppen ő mondotta, az az ő mentő tettének halhatatlan érdeme marad.

Neki jutott osztályrészeül, hogy még döntöbben, szinte gondviselészerű módon lépjen sikra a zsidóság mellett.

A magyar Alföldről felemelkedett Europa látkörére a középkori rém egy délibábja, oly rém, mely azoknak, kik megérték szégyenpirt hajtott arcukba. A mit rosszakarata és ravaszága sok századoknak hiába akart megerősíteni, a mit minden nemzedék zsidógyűlölete nem tudott bebizonyítani, azt akarták napnál világosabban feltüntetni a nyiregyházai törvényszék előtt, be akarták bizonyítani, hogy a zsidók keresztény vért használnak.

Oly igazságügyminister volt a kormányon, kit elvakított az ámitás; a hamis tanuzás virágzott, az édes gyermek ajkának kellett volna elítéltetnie az atyát; kard csüngött az igazság feje felett, úgy látszott, hogy nincs menekvés.

Ekkor, hogy a rémület mértéke beteljék, *Rohling* Ágost arra ajánlalkozott, hogy törvény előtt megesküszik arra, hogy a keresztényvér élvezése zsidó hagyomány, melyet egy kabbalista műből sikerült kimutatnia. Egy ember, kinek ereiben zsidó vér folyt, és ki nagy önbecsüléssel Justusnak nevezte magát, volt a besugó. Rohlingnak csak az ő ördögi állítására kellett megesküdnie.

Delitzsch ugyan, mint számos más keresztény tudós kijelentette, hogy a vérvád örültség, de az még nem volt elég; meg kellett czáfolni az állítólagos irodalmi bizonyítékot, melyre éppen ráakadtak, buvó helyébe kellett üldözni a bűnöst.

Ismét Delitzsch vette fel a harczt és győzött. Az a mód, melylyel feladatát megoldotta a tudomány diadala, mely mentőleg és szabadítólag lépett ki az életbe »Sakk-mattot Rohling és Justus vérhazudóknak» így hangzott a mennydörgő »megállj!», melyet 1883-ban a tizza-eszlári keresztesháboru döntő csatája elé kiáltott a vérszomjas tanúk elé. Nagy volt az elkeseredés,

melyet a zsidó ügy érti fellépte ellene keltett, de a mint elutasította a zsidók köszönetét, úgy nem bánta a keresztények izgatottságának hullámain sem, melyek háza falait ostromolták; a kötelesség teljesítésének tudata volt mennyei jutalma «

»Beszéljetez barátságosan Jeruzsalemme!», ez volt jelige Izraellel szemben, Joggal mondhatta magáról, hogy *Rappaporttal, Zunzsal, Luzatóval és Steinschneiderrel* együtt mukázkodott azon, hogy a zsidóság irodalmi története tudomány rangjára emeltessék.

Ha a zsinagóga a föld minden jámborának megígéri az örök tulvilági életet, Delitzsch Ferencz kéttősen lesz halhatatlan. K—a.

— **A székfoglaló beszéd**, melyet a f. hó 20-án tartott orsz. izr. tanitóközyülés alkalmából elnökül választott *Oser Zsigmond* ur mondott, és melyet lapunk multheti számában röviden jeleztünk, egész terjedelmében így hangzik.

»Mélyen tisztelt közgyűlés! Rousseau Emiljében a jó hazafi jellemzéséül főlemliti azt a történeti tény, hogy egy lakedaemoni polgár, ki a 300 tagból álló tanácsba be akarta magát választatni és megbukott, nemhogy haragudott volna a választó polgárságra, inkább örült rajta, hogy van Spartában 300 polgár ki különb nálánál. Eszményi szempontból felfogva megválasztásomat, azt kellene tehát mondanom, hogy én ellenkező hangulatban vagyok, és nem az öröm, hanem a sajnálkozás érzetének kellene kifejezést adnom. Én azonban jól tudom, hogy van a fővárosban számos képzetebb, sokkal fényesebb társadalmi állásu pályatárs, ki e kitüntetést inkább érdemelte volna, és hogy csak a viszonyok sajátszerű alakulásának köszönöm elnöki méltóságomat. Érzem azonban, t. kartársaim, hogy csak önöket sérteném, ha magamat mint egész érdemtelent tüntetném fel. Azért úgy veszem a helyzetet a mint adva van. Én egy nagyszerű bizalomnyilatkozattal állok szemben. és én meghajolok akaratum előtt. Önök felemeltek e diszes polczra, és én bizom Istenben, hogy helyemet megelégedésükre fogom betölteni. Remélem ezt pedig két oknál fogva. Egyesületünkben a munkafelosztás elve meg van honosítva, s így a munkafelosztás terhe nem egyedül az én vállaimra fog nehezülni. Elég ha e részben a paedagógiai szakosztályra utalok, melynek élén egy dr. Bánóczi áll. Bizom továbbá tiszteletbeli elnökünk, főt. dr. Kohn Sámuel és egyéb tisztársaimban, kik az ügy iránti érdekből engemet tapasztalataikkal és bölcs tanácsukkal támogatni fognak. — Hosszú programbeszédet ne várjanak tőlem. Egyesületünk nem mai keletü és multja nagyjában kijelöli az utat, melyen haladnunk kell, ha czélunkat lassan bár, de biztosan el akarjuk érni. — Elnöki jogkörömet mindenkor megfogom védeni, de tullepni soha. A magyar zsidó tanitóság hazafiság és szakképzettség dolgában nem áll mögöt-

hazánk egyéb felekezeti tanítóságának. Ezt nem én mondom, ez a köztudat és hivatalos körök véleménye. És hogy a paritás tökéletes legyen, osztozunk a nemzsidó kartársaink szomorú anyagi helyzetében is. Ezek következtében egyesületünknek, melynek egyik feladata inséges kartársaink, özvegyek és árvák istápolása, rajta kell lenni, hogy minél több anyagi erőt gyűjtsön. Az adminisztrációban tehát a takarékoság legszélső határáig kell mennünk. De a jövedelem szaporításról is kell gondoskodnunk. Törekvésünk oda fog irányulni, hogy a hitközségeket és vagyonosabb hittársainkat érdekkörünkbe vonjuk; hogy ők is gyámolítsák az egyesületet, melynek boldogulása és fölvirágzása a zsidó tanügynek is javára válik. Hálásan kell itt felemlítenem a pesti izr. hitközséget, mely, bár formáserűen nem tartozik pártoló tagjaink közé, de azért támogat bennünket avval, hogy vagyonunkat őrzi és kezeli, A könyvkiadványokat lehetőség szerint szaporítani fogjuk. A vidéki körök intézményét, mely eddig is üdvösnek bizonyult, a vezetés egységessége csorbitása nélkül fejleszteni és azoknak egymáshoz, valamint a központhoz való viszonyát szabatosan körül fogjuk írni. — A szellemi élet ébrentartása céljából javaslatba fogom hozni, hogy az egyesület egyes paed. kérdések megoldására pénzerejére mert díjakkal összekötött pályázatokat hirdessen. Ép úgy azon leszek, hogy az Értesítőben megjelent irodalmi becsű cikkek minden év végén illően díjaztassanak. Ez által a lap szellemi nivóját emelni és a munkakedvet fokozni akarnám. A díjnak kinek és milyen arányban való odaitélése a nagyválasztmány feladata lesz. A dolgozatok honorálása által származandó kiadás-többletet a lap ellátási költségének leszállításából remélem fedezhetni. — Midőn mint magam, mint tisztársaimat további szives jóindulatukba ajánlani bátorodom, méltóztassanak még egy megjegyzést megengedni. Én röviden jeleztem az irányelveket, melyek bennünket vezetni fognak. Vajjon sikerülni fog e azokat keresztülvinni, hogy nagy vagyoni gyarapodást felmutathassunk, az a jövő titka, de egyről biztosíthatom t. kartársaimat: a zászlót, melyet reánk biztak és melyet fennen lobogtatunk, mocsoktalanul fogjuk annak idején kezükbe visszatenni».

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **aug. végén** lejár, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre 8 frt — kr
fél évre 4 frt — »
negyed évre 2 frt — »

Papok, tanítók és községi hivatalnokok:
egész évre 7 frt — kr.
fél évre 3 frt 50 »
negyed évre 1 frt 75 »

Az „Egyenlőség“
szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Vácikörút 23. sz.

Naptár.

Vasárnap (1890 augusztus 31) 5650 Ellul hó (29 napos) 15-ike. Hétfő 16-ika. Kedd 17-ike. Szerda 18-ika. Csütörtök 19-ike. Péntek 20-ika. Szombat 21-ike. Hetiszidra: **Ki-Szóvó.**

Hazai hírek.

A tokaji tüzkárosultak érdekében. A »Pester Lloyd« roppaot tekintélyét és befolyását már annyiszor használta fel elemi csapások, nagy szerencsétlenség által sujtottak segélyezésére, annyi 100 és 100 ezer frtot gyűjtött már igazán nemes és jótékony czélokra, hogy majdnem természetes, hogy a tüzvész által elpusztult Tokaj részére már is tekintélyes összegeket feltüntető gyűjtést indított meg. Mélyen meghat és a büszkeség egy nemével tölt el, hogy az adakozók nemcsak tulnyomó része, de mondhatni 9 tizedrésze, mint minden gyűjtés alkalmával, most is hitfeleink soraiból kerül ki. S itt legyen szabad nekünk aposztrofálni a szenvedők és sorstól üldözöttek azon jóságos angyalát, ki meg tudta nyerni annyi magyarországi szükölködő javára a jelenkor legnagyobb jöltevőjének kiapadhatlan jóságú szívét; legyen szabad a leégett város érdekében azzal a kéréssel fordulnunk **Bischitz Johanna** urnőhöz, hivná fel **Hirsch Móricz** báró figyelmét a mindenüket vesztett szegény tokajiakra. A nagylelkű hölgy, igaz, sietett a Hirsch-alapból 400 frtot küldeni a leégettnek, de emlékszünk, hogy épen Bischitz Johanna urnő volt az, ki rábirta Hirsch bárót arra, hogy a vizkárosult Szatmárnak 40,000 frtot, a leégett Dunaszerdahelynek tán szintén ennyit adományozott. A tokajiak szerencsétlensége végtelenül nagyobb mind e két városénál összevéve. Vajha fordulna most is a nagy emberbarát szívéhez az oly sokaktól áldva áldott hölgy oly végtelen szenvedés enyhítésére, oly sok ezer nyomorult megvigasztalására.

— **Rabibeiktatások.** A pesti aut. orthodox izr. hitközség által megválasztott új rabbi, **Reich Koppel**, eddig a verbói orthodox hitközség rabbija szeptember hó 3-án délután 6 órakor érkezik az osztr. állam vasúttal Budapestre. Az előjáróság 3 tagja a rabbinak egészen Verbóig utazik elébe, míg az előjáróság többi tagjai Váczon várják be az új rabbit, kit egyenesen az Orczy-féle házban lévő templomba kísérnek hivei, hol székfoglaló beszédét fogja tartani. — **Weisz** Kálmán, Gyulafehérvár rabbija szeptember 7-én foglalja el a sátoralj-ujhelyi status-quo izralita anyahitközség rabbinusi székét, melyre nemrég megválasztott. Az előkészületekből, miket a hitközség e célra tesz, követ-

keztetni lehet, hogy a beiktatást hozzá méltó módon akarja megünnepelni.

— **Magyar rabbik Németországban.** Csak nemrég utaltunk arra az érdekes körülményre, hogy Németország majdnem minden nagyobb városának rabbija magyar származású. Berlin, Hamburg, München, Stuttgárt, Frankfurt, Königsberg, Manheim stb. rabbijai magyarok, mire természetesen csak büszkék lehetünk. Most azt az értesülést vesszük, hogy a *Berlinben kreált új rabbiállásra, melyre 16 németországi rabbi is pályázott, dr. Stier Józsefet, a szombathelyi izraelita hitközség rabbiját választották meg.* A berlini zsidó hitközség rabbiságot tart fenn minden külvárosban, míg a központban eddig 3 rabbi működik; ehhez a 3-hoz most 4-iknek választották dr. Stiert. S minthogy az első 3 rabbi is (Maybaum, Ungerleider, Rosenzweig) magyar származású, nem is lehet rossz néven venni a méltatlankodó: »Magdeburger Wochenschrift«-tól, hogy a berlini központi rabbinátust »Berliner magyarischer Rabbinerverband«-nak szidja. A mi már most a szombathelyi izraelita hitközséget illeti, mely az ország egyik legintelligensebbike, nem kétkedünk benne, hogy ezután oly papot fog választani, ki *magyar nyelven hirdeti Isten igjét.*

— **Ferencz Ferdinánd főherczeg** a napokban Győr-Mindszenten időzött és ez alkalommal *Mauthner* Henrik jószágbérlő hitrokonunk házában lakott, a hol kitünően érezte magát.

— **Fényes esküvő** folyt le mult kedden a debreczeni izr. anyahitközség templomában. Közbecsülésnek örvendő *Berger* Henrik ritka szépségű és nagymiveltségű leányát. *Ilkát* oltárhoz vezette *Berger* Mór, tekintélyes debreczeni földbirtokos. A nagy templom egészen megtelt diszesebbnél diszesebb vendégekkel. Ott voltak a tábornok-térparancsnok több főtiszttel, *Degenfeld* József gróf főispán, *Rásó* Gyula alispán, *Simonffy* Imre polgármester és Debreczen város és Hajdumegyé még számos czelebritása. Az esketést dr. *Bárdny* József, megválasztott kecskeméti rabbi végezte, ki gyönyörű beszédet intézett a boldog párhoz, figyelmeztetve azt a családi élet szentségére, az egymásiránti, a szülők, a haza, a felekezet és az emberiség iránti kötelességekre. A remek beszéd mély benyomást tett a diszes gyülekezetre.

— **Eljegyzés.** Dr. *Lemberger* Armin, közkedveltségnek örvendő, tekintélyes bajai ügyvéd és lapszerkesztő szeptember hó 7-én esküszik meg *Berger* Berta kisasszonynyal Baján.

— **A bolesói izr. hitközség** tagjai e hó 26-án szép jelét adták kegyeletüknek, midőn sirkövet állítottak elhunyt lánglelkű rabbijuknak, *Blumgrund* N. H.-nak. Az elhunyt fia, *Blumgrund* Bernát rabbi-jelölt, lendületes, költői részletekben gazdag és igen szépen előadott beszédben méltatta hies atyja érdemeit, mint ember, hitszónok és lelki pásztor világító példaként állította oda az ifju nemzedéknek. Erre *Levin* Dávid, illavai rabbi lépett a mélyen gyászolt lelkiatya nyugvó helyéhez és megható szavakkal ecsetelte testi-lelki barátjának kitünő tulajdonságait. A beszéd után *Braun* Mihály kántor dala reszkettette meg ajelenvoltak sziveit. »Él mólé rachamim«, kezdetű ősrégi gyászimát zokogva el. Ezzel az ünnepély véget ért.

— **Bethlen András** gróf földmívelési miniszter váratlanul Liptó-Ujvárra érkezett, hol az erdészeti hivatalt meg szemlélte. Meglátogatta a *Haas* Adolf féle nagy taningyárat is, melyről nagy elismeréssel nyilatkozott.

— **A pécsi »Talmud-Tora«** által fenntartott szünidei tanfolyam e héten kedden és szerdán mutatta be ténykedése 1. fennállásának eredményét. A népiszkola 4. alsó osztálya a mindennapi imák és Mózes V. könyvéből valamit a héber helyes írásból mutattak fel feltünő szép eredményt. A felső tanfolyam I. osztályának növendékei pedig a korábbi proféták, héber nyelvtan és misnából adtak biztos és talpra esett feleleteket. — Az életrevaló egyletnek 6 alapító és 52 pártoló tagja van s templomi adományokkal együtt évi jövedelme 700 frt. Az egylet fennállása körül annak elnöke Dr. Goldberger Ignác és igazgatója Dr. Perl Ármin főrabbi hiven sáfarkodnak s ernyedetlenül fáradoznak azon, hogy az ifjuságról el lehessen mondani: »vechól bonájich limudé Hassém.«

— **Iskolai műhely.** A vallás és közoktatásügyi miniszter az Aranyossy-féle négy polgári és három kereskedelmi osztályból álló intézetet (V., Nagykorona-utca 13. sz.) újból felruházta a nyilvánossági joggal. Az intézet igazgatója és egyik tanára (*Guttenberg* Pál) a lefolyt szünidőket Német-, Dán- és Svédországban töltötték az ott fennálló »kézi ügyesség műhelyek« tanulmányozásával. Nevezett intézet ugyanis a folyó tanév elején megnyitja saját helyiségeiben a fa-, kartonage- és fémmunkák készítésével foglalkozó »iskolai műhelyét«, melynek az lesz a rendeltetése, hogy a tanulók folytonos szellemi munkáját változatos és a kéz ügyességét előmozdító tevékenységgel ellensúlyozza. Ajánljuk az intézetet, mely e téren az összes hazai iskolákat megelőzi, mindama szülők figyelmébe, kik gyermekeik testi és szellemi fejlődésének ügyét szívéükön hordják. — A beiratások úgy a polgári és kereskedelmi iskolába, mint a »műhelybe« folyamatban vannak.

Nagel Otto hirdetésének *zsidó hittani katekizmusok* és *zsidó hit- és erkölcstan* könyveire (szerző: *Halász* N.) különösen felhívjuk az illető szakkörök figyelmét.

Külföldi hírek.

— **A monarchia egyetlen héber lapja,** mely Brodyban »Ivri Anochi« czim alatt jelent meg, és mely roppant szolgálatokat tett a haladás és felvilágosodottság ügyének Galiczia zsidói közt, *megszűnt létezni.* Szerkesztője, a lelkes *Verber* Jakab, csak 22 éves volt, midőn atyját, *Verber* Baruchot, a hies héber stylistát ugyszólván szerkesztés közben lepte meg a halál cselölt tiz évvel. Fia, hogy folytathassa az atyja

áltat megkezdett művet, otthagya pályáit és átvette a lap szerkesztését, mely gyilkoló fegyver, világító fátyla lett az ő kezében. Tollával, mondhatni, rendeket vágott a sötét chaszidizmus és a csodarabbik imádói közt, kik, fájdalom! oly roppant számmal vannak még Lengyelországban. De nem győzte a harczt. A sok megtámadtatás, folytonos küzdés és izgalom halálos betegségbe ejtette a különben is gyenge idegzetű embert, ki f. hó 18-án örök nyugalomra tért, éppen azon a napon, melyen 32. évét töltötte volna be. Verber halálával lapja az «Ivri Anochi» is megszűnt élni és vele egy villogó kard tört ketté Izrael táborában. Verbert, ki tagja volt a városi képviselők bizottságának és ki csak tisztelet és becsülésnek örvendett, mindazon körökben, melyekben megfordult általa kitarított agg anyja, fiatal neje és két apró gyermeke siratja. Az utolsó időben a lap, mely hetenkint egyszer jelent meg, sokat veszített azáltal, hogy a Varsóban megjelent «Haczefirah» és a Pétervárotól kiadott «Hamelicz» nevű héber hetilapok politikai és társadalmi *napilapokká* váltak, mely körülmény felére szállította le az «Ivri Anochi» előfizetőit. A veszedelmes konkurrencziának esett körülbelül áldozatul a porosz-lengyelországi Lyc-ban kiadott «Hammagid» is, mely szintén Jezsáias nyelvén jelent meg, de a mely már hetek óta nem érkezett hozzánk. Hja! «az erősebb elnyeli a gyengébbet» még a szentnyelvű hirlapirodalomban is.

— **Zsidók diadala.** Párisból írják a következőket: *Wahl M.*, a jogi fakultás laureatusa elnyerte a négyezer frankos Rossi díjat. — *Kosmann M.*, ki született hollandus, a zeneakadémián az első díjat nyerte hegedűjátékáért. — *Neuilly-sur-Seine*, Páris közelében levő helységben *Ullmann M.*, a La Grande Maison, párisi világcélg tagját választották meg hitközségi elnökké és már be is iktatták hivatalába. Ullmant nemrég választották meg a Tribunal de Commerce bírójává.

— **Uj zsidó gyarmattelep.** Most még legnagyobb részről önként távoznak a zsidók Oroszországból, de attól kell tartani, hogy ma-holnap kényszerrel hajtják ki őket az északi kolosszus birodalmából. Épen azért nem árt, ha szakavatott és humánus emberek új területeket szemelnek ki, hol a szerencsétlen zsidók új hazára találhatnak. Ily alkalmas terület gyanánt dicsérik Grenaiát, a földközi tenger mellékén. *Roblfs* Gergelyt, angol főkonzul ez ügyben kijelentette, hogy «biztosan tudja, hogy illetékes körökben rokonszenvvel viseltetnek az ügy iránt.» Maga részéről szívesen fog közreműködni a letelepítésben, mely a szép vidéknek csak üdvére válhatik.

— **Antiszemita katona.** Bécsből oly eset hire érkezik, mely újabb bizonyítéka annak, hogy a lelketlen antiszemita bujtogatók mennyire rontják a nép kedélyét, mily erkölcsi eldurvulást idéznek elő. Felháborító az a tett, melyet *Denk* Alajos 86 ezredbeli katona idézett elő. *Denk*, ki már hosszabb idő óta szolgál és jelenleg 32 éves, a Kohlmesserstrasseban három lengyel viseletű zsidóval találkozott, s oda lépve az egyikhez, azt kérdezte tőle: «Zsidó vagy?» A kér-

dezettnek igenlő válaszára *Denk Weismann Márkot*, Ausztráliában és külföldön is jó hírnévnek örvendő zsidó író, ki számos igen érdekes műnek szerzője és már 30 év óta lakik az osztrák fővárosban, két izben arczul ütötte, és fogadkozott, hogy meg fogja őt ölni. *Weismann* a tetteleges bántalmazás következtében összerogyott. Erre a jelenetre egy épen Bécsben időző berlini kereskedő oda ugrott, *Denk*et torkon ragadta és szemére lobbantotta durva magaviseletét, s azt mondta neki, hogy meggyalazza a császár ruháját. A helyszínére érkezett rendőrök fel akarták venni *Denk* nacionaleját, a mi ellen azonban a berlini tiltakozott s azt mondta, hogy olyan ember, ki képes egy aggastyánt ily durva módon megtámadni, arra is képes, hogy hamis nevet vall be és követelte, hogy a katona a rendőrségnek adassék át. A rendőrök elvitték *Denk*et a rendőrségre, hol kihallgatták és jegyzőkönyvet vettek föl vele és aztán további elbánás végett az ezredparancsnokságnak adták át. — A hitvány ember azzal védekezett, hogy őt a zsidók egyszer bántották és azért boszút esküdött ellenük.

— **Lefoglalt antiszemita röpirat.** *Schivel-bein pommeráni* helységből írják, hogy az 'államügyészség' elrendelte a «Mibe kerülnek nekünk a zsidók» című szennyírat lefoglalását. Elismerés illeti érte az ügyészséget, mely nem akarja tűrni, hogy kapzsi haszonlesők arczatlan hazugságukkal, bujtogatásukkal konkolyt hintsenek a lakosság békés egyetértése közé.

— **Ring Miksa**, hirneves német író a napokban ülte meg ötvenéves doktori jubileumát. A jeles elbeszélő félszázaddal ezelőtt lett orvos, és jó ideig folytatta együtt az orvosi praxist és az irodalmi működést. Az ötvenes évek elején azonban előbbit elhagyta. Néhány év óta már csak keveset ír és most emlékiratain dolgozik. Jelenleg 74 éves. A berlini orvosi fakultás disz-dípmát adatott át neki és üdvözölte jubileuma alkalmából.

— **Weil Izsák**, metzi főrabbit, mint említettük, az alsó-elzászi izraelita konzisztorium megválasztotta strassburgi főrabbitává. A császári helytartó, mint most értesülünk, már megerősítette a választást.

— **Lévy Emil** hirneves francia festő, hitsorosunk, élete 64. évében meghalt Párisban. Igen keresett művész volt; 1854-ben elnyerte a nagy római díjat. Számos kitűnő történelmi képet festett. Bibliai tárgyakat is örökölt meg. A becsületrend lovagja volt. Özvegye jónevű Irónő, ki *Paria Karigan* név alatt működik.

— **Zsidó orvosnők.** A párisi orvosi fakultás *Kuindsi, Frenkel, Vidaver, Mendelsohn* kisasszonyokat orvosokká avatta. Mind a négy hölgy hitrokonunk,

— **Busul a Kreuzzeitung.** A német antiszemita egyik főorganuma, a középkori sötétség szellemében szerkesztett *Kreuzzeitung* nagy elégteliséggel jelentette,

hogy a varsói rendőrfőnök kiutasította a városban tartózkodó összes idegen zsidókat. De már másnap szomorúan kellett rektifikálnia a hirt, mert a rendőrfőnök nem követte el azt a badarságot, melyet a jeles ujság örömmel látott volna. No, de vigasztalódhatik azzal, hogy azért még nem nagyon dédelgetik és becézgetik a zsidóságot Oroszországban.

— **Stöcker zsidó bíró elé czitálva.** Witte, híres porosz plébános, mint Berlinből írják, az ottani esküdtbírósnál panaszt emelt Stöcker ellen, mert ez a »Volk«-ban cikket irt ellene. A famozus udvari pap azonban nem jelent meg a kitűzött tárgyalásra, melynek békebíró előtt kellett volna végbemennie, mert ez a békebíró — zsidó volt. Az ügy most a törvényszék elé kerül, mely a rendes tárgyalást szeptember végére tűzte ki.

Pályázati hirdetemény.

A hátszegi izr. hitközség mint anyakönyvi kerület ezennel pályázatot hirdet egy rabbi állásra, mely 600 frt évi fizetés és 120 frt lakbér, valamint az anyakönyvvezetéssel és lelkeszi teendőkkel járó mellékjövedelmek élvezetével van egybekötve.

Ezen állás esetleg rabbihelyettes által is betölthető, mely esetben az évi fizetés 400 frt természetbeni lakás és egész »Sechita«, a szokásos mellékjövedelmekkel. Ez esetben megkívántatik, hogy az illető a magyar és német nyelvet szóban és írásban birja, továbbá előimádkozó **שוחה ובודק בעל קורא** és **מוהל** legyen.

Pályázók kifogástalan előéletüket, eddigi működésüket valamint életkoruk és családi állapotukat feltüntető bizonyítványaikat német és magyar nyelven sajátkezüleg írott és fogalmazott folyamodványaikat f. évi szeptember 25-ig alulírott elnökségnél annyival inkább is nyujtsák be, mert későbbben beadott kérvények figyelembe vehetők nem lesznek.

Az állomás 1891. évi január 1-én lesz betöltendő.

Próba előadásra csak a meghivottak jelenhetnek meg. Utiköltség csak a megválasztottnak térítetik meg.

Kelt Hátszegén, 1890. augusztus hó 21-én.

Veil Salamon

hitk. elnök

Pályázat.

A kisvárdai izr. hitközségi VI osztályu elemi népiskolánál egy jegyzői teendővel egybekötött hitközségi tanítói állásra ezenel pályázat nyittatik.

Az illető pályázótól megkívántatik, hogy okleveles tanító, kifogástalan magyar beszédű legyen és a világi tantárgyakra megtámadhatlan tanképességgel birjon és hogy a hitközségi jegyzői teendőket értse.

A tanítói és jegyzői teendőkért 500 frt évi fizetés állapittatik meg.

A vallás-erkölcsös magaviseletet, képességet és eddigi működést igazoló eredeti, vagy hiteles másolati bizonyítványokkal felszerelt és sajátkezüleg irt kérvények f. évi szeptember 15-ig küldendők be. Az állás szeptember 20-ig betöltendő.

Weisz Lajos
iskolaszéki elnök.

Kérelem.

Több százra megy azon tisztelt tanító uraknak és hitközségi előjáróságoknak a száma, a kik vallásoktatási módszertanomnak birtokában vannak, de annak árát még nem fizették meg. Engedjék meg nekem, hogy ezen az uton felkérhessem, miszerint említett füzetnek az árát 25 krajczárban alábbi czim alatt elküldeni sziveskedjenek.

Nyitrán, 1890. aug. 28-án.

Erdélyi Lipót
tanító Nyitrán.

Burián Mór

könyvnyomda és könyvkereskedés,
BUDAPEST,

V., váczi-körut 10, (Marokkói-ház.)

ajánlja a küszöbön álló ünnepekre nagy raktárát **imakönyvek** és **Machzórokban**, magyar és német fordítással, egyszerű és legfinomabb kötésben, valamint gypju és selyem **Tallesszokban**. Valódi arany- és ezüstbojtok a legjutányosabb áron.

Aranyossy Miksa tanár

nyilvános
polgári- és kereskedelmi-iskolája,

Budapesten, V., Nagy-korona-utca 13. sz.

Az intézet áll 4 polgári iskolából és három kereskedelmi osztályból; az utóbbiak megfelelnek a kereskedelmi akadémia osztályainak. Mind a hét osztály a nm. vallás és közoktatásügyi miniszter urnak 30784/1890. sz. rendeletével nyilvánossági jogot nyert. Bizonyítványaink tehát államérvényesek. — A jövő iskolaévben megnyílik az iskolai műhely. — Az intézet pensionatussal van összekötve. A beiratások aug. hó 27-én kezdődtek. — Részletes programot kívánatra ingyen és bérmentve küld

az igazgatóság.

מחזורים és מליתים

beszerzésére

ujévre az összes ünnepnapok alkalmából ajánlható az alul-irottczég, mely következőket ajánlja: **Machzor** német fordítással 9 kötet á 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10 frt; ugyanaz 4 kötetben á 1 frt 50—3 frt. Magyar fordítással 4 köt. á 2 frt. 50 kr, 4 frt; 2 köt. á 1 frt '80, 3 frt. **Mennyasszonyi imakönyvek** á 2 frt és 50 krral fokozatosan drágábban 15 frtig. **Talesz** felnőttek számára gyapotból vagy selyemből 2—15 frt, gyermekeknek 50 kr 1 frt 80 kr. **Aranybojtok** 50 kr, 8 frt. **Torah öltökék** bársonyból 10-40 frt. **Porochot** 30—300 frt. **Atlasz-fövegek** 80 kr, 1 frt 50. — **Évfordulói emléktáblázatok** 50 évi kiszámítással 1—1 frt 50 kr. — **שוניות** prima á 3, 4, 5, 6 frt **לוח** 10 kr. Ismételadók és közvetítők jelentékeny kedvezményben részesülnek.

Schwarz Ignác

könyvkereskedése

Budapest, király-utca 3, Majtény-féle ház.

I F J. NAGEL OTTO

könyvkereskedésben

Budapesten, Múzeum-körut, a nemzeti színház bérházában kapható.

A m. k. vallás és közokt. miniszterium 21452. szám alatt általánosan engedélyezve:

Magyarország története az elemi iskolák ötödik osztálya számára írta Barna J. Hatodik kiadás. Ára —30

Módszeres tornatanítás. I. Népiskolai tornagyakorlatok, írták Horváth F. és Juhász Gy. Ára —40

Népiskolai földrajz. Írta: Barna J. fővárosi tanító, I. rész a népiskolák IV. osztálya számára. Kemény kötésben ára —20

Népiskolai földrajz. Írta: Barna J. fővárosi tanító, II. rész a népiskolák V. osztálya számára. Kemény kötésben ára —20

Népiskolai földrajz. Írta: Barna J. fővárosi tanító, III. rész a népiskolák VI. osztálya számára. Kemény kötésben ára —20

A földrajz tanulását e könyvecske a gyermeknek nagyon megkönnyíti, mivel minden fölöslegest mellőzve, rövid velős szavakkal és hiánytalanul a szükséges ismereteket nyújtja.

Magyarország története párhuzamosan alkotmányunk **vázlatával** és a főbb világesemények függelékével az újabb miniszteri tanterv alapján, írta Barna J. f. tanító. Ötödik kiadás. Kemény kötésben ára —30

Népiskolai számtan I. rész, a népiskolák II. osztálya számára, írták Virág (Schön) József és Walter K., kemény kötésben ára —15

Népiskolai számtan II. rész, a népiskolák III. osztálya számára, írták Virág (Schön) József és Walter K. fővárosi tanítók, kemény kötésben ára —20

Népiskolai számtan III. rész, a népiskolák IV. osztálya számára, írták Virág (Schön) József és Walter K. fővárosi tanítók, kemény kötésben ára —20

Népiskolai számtan IV. rész, a népiskolák V. és VI. osztálya számára, írták Virág (Schön) József és Walter K. fővárosi tanítók, kemény kötésben ára —40

E könyvecske osztályról osztályra vezeti a gyermeket az elemi számtan ismertetésébe a vidéki gyermek látköréből vett gyakorlati példákat alkalmazva, miért is e könyv vidéki iskolában különös helyén van.

Az egyenletek megfejtése népszerű modorban írta Schwarz M. állami tanító, a népiskolák V., VI. osztályai és polgári iskolák számára ára —40

E könyv jövedelméből az országos tanítók árvaháza javára minden elkelt példány után tíz-tíz krajczár szerző részéről fordítani fog.

Zsidó hittani katekizmus leányiskolák részére, írta Halász N., I. rész. Kemény kötésben ára —30

Zsidó hittani katekizmus leányiskolák részére, írta Halász N., II. rész. Kemény kötésben ára —25

Zsidó hittani katekizmus leányiskolák részére, írta Halász N., III. rész. Kemény kötésben ára —35

Zsidó hittani katekizmus leányiskolák részére, írta Halász N., IV. rész. Kemény kötésben ára —35

Zsidó hittani katekizmus fiúiskolák részére, írta Halász N., I. rész —36

Zsidó hittani katekizmus fiúiskolák részére, írta Halász N., II. rész —30

Zsidó hittani katekizmus fiúiskolák részére, írta Halász N., III. rész —42

Zsidó hittani katekizmus fiúiskolák részére, írta Halász N., IV. rész —45

Zsidó hit- és erkölcsstan I. rész középiskolák számára írta Halász N. —70

Zsidó hit- és erkölcsstan II. rész középiskolák számára, írta Halász N. —40

Írályképző. Ipariskolák számára írta Kugler János. Ára füzve 1.50, kötve 1.60.

Mutatványpéldányok ezen tankönyveknek bevezetésé céljául kívánatra ingyen és bérmentve küldetnek.

Minden bárhol kiadott vagy hirdetett könyv nálam és a legelőnyösebb árszámítás mellett kapható. Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan teljesítetnek.

☞ Kimerítő könyvárjegyzékek kívánatra ingyen bérmentve küldetnek. ☞

Német nyelven:

Leitfaden zum richtigen Denken, Sprechen und Schreiben, írta Flesch M. fővárosi tanító, I. Theil für die unteren Jahrgänge der Volksschule. Második kiadás. Kemény kötésben ára —30

Leitfaden zum richtigen Denken, Sprechen und Schreiben, írta Flesch M. fővárosi tanító, II. Theil für die oberen Jahrgänge der Volksschule. Kemény kötésben ára —3